

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.15, november 2019

Indledningen er redigeret af Vibeke A. Pedersen og Kirsten Vad

Tilsyn ved dr.phil. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September 1840 i Danske Samfund

ved Stine Guldahl Holst

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Striden om Himmelbjerget
- 3 En kongelig løsning
- 4 Grundtvigs vise
- 5 Modtagelsen
- 6 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 18. september 1840 kunne Christian 8. fejre sin første fødselsdag som konge af Danmark. Grundtvig skrev i den anledning en sang. Sangen *Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September 1840 i Danske Samfund* tager afsæt i en episode fra Christian 8.s rejse rundt i Danmark efter kroningen 28. juni 1840. I slutningen af juli 1840 var kongeparret indlogeret på Silkeborg Hovedgård og var her en tur på Himmelbjerget, hvor Christian 8. traf den bonde, der ejede Himmelbjerget. Kongen bad ham indfinde sig på Silkeborg Hovedgård, da det var hans ønske “at bringe det dertil, at der paa Himmelbjerget til alle Tider kan være fri Adgang for Alle og Enhver” (*Aarhus Stifts-Tidende*, 1840, sp. 5).

Sangen blev trykt til omdeling og afsyngning i foreningen Danske Samfund.

2 Striden om Himmelbjerget

1. august 1839 afholdtes det første folkemøde på Himmelbjerget. Det var en flok studenter, der fik ideen, og som præsenterede præsten Steen Steensen Blicher for tanken (jf. Begtrup 1910-1911, s. 276). Blicher begejstredes, og uden nærmere aftale mødte han op til festen med både sang og tale til lejligheden. Festen, der var næret af en tro på folkeåndens styrke og en gryende nationalpatriotisme (jf. Frandsen 1996, s. 115-117), blev en succes, og ønsket om en gentagelse blev bragt flere steder i dagene derefter (jf. *Jyllandsposten* 1839, s. 125; *Aarhus Stiftstidende* 1839, sp. 4). Stemningen gjorde det let at tage beslutningen om en gentagelse af mødet, og således var Blicher i fuld gang med planlægningen af det næste møde, da Himmelbjergets ejer Peder Nielsen i februar indsatte følgende annonce under overskriften "Himmelbjerget" i *Aarhus Stifts-Tidende*:

Undertegnede, der er Eier af Himmelbjerget i Rye Sogn, Tyrsting Herred, troer at burde herved bringe til offentlig Kundskab: at intetsomhelst Besøg, endnu mindre nogensomhelst Forsamling paa bemeldte Bjerg retmæssigen kan have Sted uden hans Minde og Samtykke (Nielsen 1840, sp. 7).

Blicher lod i bitterhed Peder Nielsen udråbe som ren spekulant, der burde behandles som en slags spedalsk: "var jeg Bonde i Rye, som jeg virkelig kunde ønske, jeg vilde virkelig stænge mine Døre for ham, og aldrig komme hans Gaard saa nær, at jeg kunde lugte Røgen af hans Skorsteen" (Blicher 1840, s. 162). Blichers hårde angreb affødte en længere avisstrid, men nogen løsning fandtes ikke før kongens besøg på Himmelbjerget.

3 En kongelig løsning

Blicher anerkendte for så vidt, at Peder Nielsen ejede Himmelbjerget og derfor havde råderetten, men fandt det forkasteligt, at han ikke ville tillade offentlig færdsel på bakken til glæde for alle danskere. Derfor foreslog han med patriotisk patos i *Dannevirke* en lovhjemlet ekspropriering af jorden omkring Himmelbjerget, som var det en landevej, man anlagde:

Og skulde ikke, i Analogie hermed, hiin Landevei for hele Danmarks Land, hin Alvei til Danesind, hiin Kongevei til Trofasthed, Mandighed og alle Folkedyder — hvorfor skulde den ikke, ved en Autoritet, langt høiere end Veicorpset, kunde vorde vurderet — oja! høit, meget høit, Eieren afkjøbt, og derpaa vorde Nationaleiendom? (Blicher 1840, s. 163).

Om Blichers forslag var kommet kongen for øre inden besøget på Himmelbjerget, må stå hen i det uvisse, men striden har han nok været informeret om, og løsningen bragte han med sig i form af kongens mønt. Christian 8. købte ejendomsretten til Himmelbjerget for 1000 rigsdaler, og offentligheden fik derved adgang til den smukke bakketop (jf. Begtrup 1910-1911, s. 282).

4 Grundtvigs vise

I sangen om kongen og Himmelbjerget er det ikke Blicher, men Holger Danske, der har taget kampen op med Peder Nielsen for at sikre danskerne adgang til stedet. Grundtvig lader samtidig guden Heimdal bo på Himmelbjerget (det er også der, hvor

Heimdal holder til i den nordiske mytologi). Kampen er løftet fra et enkelt individ til en nationssamlende figur, og man forstår, at det er et sted af særlig betydning for danskerne og den danske ånd. Christian 8. har øje for vigtigheden af Himmelbjerget og løser konflikten til glæde for begge parter, så der atter kan være fred mellem bonden og Holger Danske. Således kan Heimdal, takket være kongen, virke som Danmarks beskytter fra Himmelbjerget.

5 Modtagelsen

Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September 1840 i Danske Samfund har formentlig fornøjet selskabet ved afsyngningne — i hvert fald blev sangen genoptrykt i april 1841 i 3. hæfte af *Viser og Sange for Danske Samfund*.

6 Anvendt litteratur

- *Aarhus Stifts-Tidende* (1839), nr. 124, 3. august. Aarhus.
- *Aarhus Stifts-Tidende* (1840), nr. 123, 31. juli. Aarhus.
- Begtrup, Holger (1910-1911) *Det Danske Folks Historie*, bind 1-4. Bind 2. København og Christiania.
- Blicher, Steen Steensen (1840) "Efterskrift" i *Dannevirke*, nr. 41, 19. februar, s. 162 f. Haderslev.
- Frandsen, Steen Bo (1996) *Opdagelsen af Jylland. Den regionale dimension i Danmarkshistorien 1814-64*. Aarhus.
- *Jyllandsposten* (1839), nr. 32, 13. august. Aarhus.
- Nielsen, Peder (1840) "Himmelbjerget" i *Aarhus Stifts-Tidende*, nr. 22, 7. februar, sp. 7. Aarhus.
- *Viser og Sange for Danske Samfund*. (1841), 3. hæfte. København.